Adéla Výborná
Interpretace textů středoškolských čítanek

Posudek vedoucího bakalářské práce
Ústav české literatury a komparatistiky FF UK

Cíl práce, její účel a směřování

V bakalářské práci Adély Výborné je potřeba na prvním místě vyzdvihnout svébytný a originální pohled na problematiku příruček ke středoškolské výuce literatury. Její práce sice operuje s čítankovými texty, od první chvíle postupného zpřesňování tématu ale studentka zaujímala perspektivu nahlížející tento didaktický materiál v dobrém smyslu slova nedidakticky. Její pohled počítá s existencí čítanek jakožto sbírky úryvků z literárních děl – a komentuje, nakolik se těmto publikacím daří nezkreslovat představu o konkrétních literárních dílech a nakolik čítankové úryvky inklinují budovat budoucímu potenciálnímu čtenáři předporozumění ovlivňující jeho vlastní interpretaci díla. Navzdory tomu, že samozřejmě může vzniknout oprávněná otázka, zda čítanky takovou moc skutečně mají, považuji toto zaměření za velmi přínosné. Autorce se navíc daří dospět nejen k popisu, ale na jeho základě i k podobě čítankových úryvků, která je z jejího pohledu optimální (kompilace takových pasáží, které reprezentují veškeré interpretačně podstatné prvky díla). Touto chvályhodnou snahou vyvodit z kritiky i možné řešení získává práce praktičtější a polemičtější dopad (nabízí se např. otázka, zda takový návrh nevede ke konspektům inklinujícím nahrazovat četbu celých děl).

Metodolodie a využití dat

Práci provází několikeré metodologické rozhodnutí: jednak je jím zaměření na čítanky, jež je možné nahlížet s odstupem 10–25 let od jejich vzniku, ale zároveň jsou stále zapojené do školní praxe, jednak volba koherentního a v čítankách spolehlivě zastoupeného materiálu, jenž slouží jako sonda (tzn. českých próz s tématem holocaustu), a konečně vytvoření vlastního, v zásadě jednotného postupu svých interpretací, které stojí před všemi analýzami čítankových úryvků z jednotlivých děl a které jim slouží jako referenční plocha. Právě tento aspekt si zaslouží komentář širší.

Před samotnou vlastní interpretací jednotlivých děl autorka formuluje předpoklad – podle mého správný –, že ve středoškolské výuce literatury má své místo primárně interpretace argumentovaná textem a jeho analýzou (zde nazývána jako „odborná“ – v inspiraci dichotomií „odborná × umělecká interpretace“ Michaela Hanchera). Právě takovou má autorka ambici navrhnout a posléze i konfrontovat s čítankovými úryvky. V rámci svého vzorku se i proto snaží o jednotný interpretační postup, což je volba rozhodně obhajitelná, ale přinášející to úskalí, že v jistých chvílích metoda vyznívá schematičtěji (např. při interpretaci *Pana Theodora Mundstocka* sice autorka vystihuje všechny podstatné tematicko-motivické okruhy díla, ale vztahy mezi nimi jsou spíše oslabeny). Rovněž tato snaha o nalezení konsenzuálních možností interpretace děl vede k menším možnostem interpretační kreativity autorky samotné. I přes tato dvě úskalí považuji metodu ve vztahu k vytyčenému cíli za funkční.

Práce s odbornou literaturou

Adéla Výborná využívá odbornou literaturu dle mého soudu v relacích bakalářské práce dostatečně. V teoretické části oceňuji – opět i s ohledem na didaktický kontext práce –, že se autorka snaží zviditelnit, co přesně míní pojmy interpretace, smysl atp. a z jaké sekundární literatury při modelování svého přístupu vychází. Při zpětném pohledu mi přímo v práci jen schází explicitnější či hlubší objasnění, které rysy její analýzy čítanek vedou k volbě právě takovéhoto pojetí, resp. takových zdrojů. V části praktické pak studentka prokazuje krom schopnosti vlastní interpretace i dovednost metainterpretace.

Styl a prezentace

Autorka ve svém textu postupuje přímočaře a přehledně, z formulačního hlediska nevznikají žádné závažné dvojznačnosti či nesrozumitelnosti, jen místy jsou výpovědi stylisticky méně obratné.

Celková koherence a akademická disciplinovanost

Práce je vůči svému tématu sevřená a koncentrovaná, s poznatky ze své analýzy operuje přiměřeně. Autorka se např. v závěru pokouší o pojmenování podobných tendencí ve volbě úryvků („inklinace k existenciálním interpretacím, k osobním krizím člověka, spíše než k interpretacím směřujícím k širšímu společenského zaměření“, s. 57), ale zároveň se náležitě brání přílišnému zevšeobecnění a vyhýbá se univerzálnějším tvrzením o kvalitě čítankových textů ve vztahu k literárním dílům. Čtenář však i tak může z jejího vzorku získat představu o jisté schematizaci, ke které leckdy úryvek v čítankách vede (dobře patrné je to např. u *Modlitby pro Kateřinu Horovitzovou*).

Souhrnně práci považuji za smysluplný příspěvek, zvl. k didaktické diskusi. Čítankám je sice (v podobě, jak je autorka práce definuje) v produkci středoškolských příruček v posledních letech konkurováno konceptem pracovních sešitů (Didaktis 2008–2010, Taktik 2018–2019, Didaktis 2018–2020), ale jednak platí, že se práce věnuje materiálu „rozšířenému, opakovaně vydávanému či dosud užívanému“ (s. 8), a jednak je kritika směřovaná čítankám stejně aktuální i vůči pracovním sešitům, které operují často ještě s násobně kratšími fragmenty uměleckých děl. Tím, že autorka u textů ignoruje výukové úkoly a další didaktický aparát, zaměřuje pozornost čtenáře na otázky, které by – dle mého názoru – měly stát na prvním místě při každém použití úryvku z literárního textu ve výuce: nakolik je ukázka vůči textu reprezentativní a nakolik falešný interpretační obraz o díle vytváří.

Práci k obhajobě rád **doporučuji** a navrhuji hodnocení **výborně**.

V Praze 9. června 2020 Mgr. Ondřej Vojtíšek